

La 1 decembrie 1918 la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia românii din Transilvania s-au pronunțat ferm pentru unirea acestei provincii cu Regatul Român. Din păcate însă, pentru locuitorii Sătmarului, au urmat o serie întreagă de evenimente care au făcut imposibilă punerea în practică de către Consiliul Național Român Comitatens a hotărârilor luate la Alba Iulia și implicit instaurarea unei administrații românești.

Preluarea puterii la Budapesta de către gruparea bolșevică condusă de Bela Kun în primăvara anului 1919, a schimbat situația în această parte a Transilvaniei. Gărzile secuiești ale noului regim politic au ocupat zona Sătmarului și au instaurat o administrație de tip bolșevic prin așa-numitele „Directorate maghiare”, fiind nevoie de intervenția armatei române pentru eliberarea zonei. Luptele dintre cele două armate au fost destul de crâncene, consemnându-se pierderi importante de ambele părți.

O astfel de bătălie a avut loc în localitatea Hodod (pe atunci parte componentă a județului Sălaj) la 16 aprilie 1919, armata română având ca obiectiv aliniamentul Tisa și eliberarea localităților ocupate de comuniștii maghiari, inclusiv a orașului Satu Mare eliberat la 19 aprilie 1919. În luptele de la Hodod au fost uciși 18 militari români care au fost îngropați în mare grabă lângă Biserica reformată din Hodod. Ofensiva armatei române a fost condusă de căpitanul Procopie Strat, decorat cu ordinul „Mihai Viteazul”.

După război, trupurile celor 18 eroi au fost exhumate și transpuse în sicrie separate, fiind depuse în cavoul monumentului, împreună cu alți doi eroi căzuți în comunele Bârsăul de Jos și Corni. Trupul sublocotenentului Niculae Crișu a fost preluat de familia acestuia.

Imediat după luptele de la Hodod, dr. Mihai Pop (avocat și fost senator), împreună cu președintele Consiliul Național Român din comuna Băsești, Alexandru Achim (protopop, care a și participat la aceste lupte), au lansat o listă de contribuie pentru ridicarea acestui monument. Construcția acestuia s-a realizat prin comitetul constituit în Cehu Silvaniei, în frunte cu președinta de onoare Elena Pop Hossu Longin (fiica lui

Gheorghe Pop de Băsești) și președintele protopop Ilie Călăuz din Cehu Silvaniei. Cu ocazia sfințirii au venit la Hodod și rude ale celor căzuți din Basarabia, Moldova și Muntenia.

Sfințirea Monumentului de la Hodod ridicat în memoria și cinstirea acestor eroi a avut loc în anul 1931, de Ziua Eroilor. Până la ridicarea acestui monument, în toți anii, de Ziua Eroilor, se făcea pelerinaj la Hodod, participând oficialitățile județului, armata, elevii, localnicii și preoții din jurul Hododului.

În data de 15.04.2024, acestui obiectiv i s-a dat respectul și prețuirea cuvenită prin includerea lui în lista monumentelor istorice din județul Satu Mare, sub denumirea ”Mausoleul Eroilor Români Căzuți în Lupta de la Hodod din 1919”, acest demers fiind concretizat prin publicarea în Monitorul oficial al României, partea I, nr. 352/15.04.2024 a Ordinul Ministrului Culturii nr. 2695/21.03.2024.